

nou". Tornar al lloc de pertença ha assumit en alguns casos un significat que va més enllà de la lluita per aconseguir un futur millor, significat que està en relació amb la història familiar de cadascú.

Saber quins són els motius que porten l'informador a decidir d'anar-se'n del seu país, juntament a les seves narracions sobre el tema, m'ha ajudat a comprendre el nivell de compromís que cadascú assumeix per aconseguir una major o menor integració en el context de la realitat de Barcelona.

He volgut completar la meua investigació amb la producció d'un document audiovisual titulat 0054 –nombre del codi d'accés de trucades internacionals a Argentina– que mostra fragments de la vida d'alguns dels informadors. He triat el prefix d'Argentina com a títol d'aquest document per evidenciar la importància que té, per a les persones que apareixen en el vídeo, la forta relació que encara mantenen amb el país propi a través d'una comunicació constant.

He pogut connectar amb els meus informadors utilitzant els canals que jo mateix, com a argentí immigrant després de la crisi econòmica de 2001, vaig utilitzar en el moment de la meua arribada a Barcelona per relacionar-me amb el col·lectiu argentí: el Casal Argentí i la feina. Per acabar m'agradaria subratllar la magnífica acollença que ha tingut la meua recerca entre els entrevistats i els seus familiars que m'ha facilitat el poder concloure amb èxit el meu projecte.

Més que una fàbrica. Can Riva i l'exemple d'una colònia dispersa

Pere Casas Trabal

A finals del segle XIX i a cavall del segon impuls industrial que va omplir les ribes dels rius catalans de grans establiments productius, va néixer la fàbrica de la Gleva (Osona). Corria l'any 1874 quan dos fabricants del Voltreganès, Fortià Moreta i Bartolomé Darnís, compren uns terrenys i els corresponents drets d'aigua al marquès de Palmerola per tal d'aixecar dues filatures de cotó. Pocs anys després Darnís abandona la societat i Moreta redimensiona el projecte, resultant-ne una única fàbrica que malgrat que no està excessivament allunyada de les poblacions veïnes, Sant Hipòlit de Voltregà i la Gleva, ja contempla alguns habitatges així com d'altres construccions destinades a complementar l'activitat fabril.

Els primers anys de l'empresa romandran condicionats per la prematura mort del seu fundador, fet que conduirà la fàbrica a una esmorteïda existència fins a principis del segle XX. Són anys de crisi i la documentació consultada, farcida d'hipoteques, deutes i creditors, així ho certifica. En conseqüència l'any 1907, i després d'efectuar una nova suspensió de pagaments, la fàbrica passa a mans de la Banca Riva i Garcia. Arriben

anys de bonança, en bona part propiciats per la Gran Guerra, i el conjunt fa un important gir que coincideix amb la renovació de maquinària i la introducció d'una nova secció de tissatge, convertint la fàbrica de la Gleva en un cas força excepcional a la conca del Ter, on el subsector predominant fou sempre el de la filatura.

El 1925 els germans Santiago, Genaro i José de la Riva i Ruiz, estretament vinculats a la banca propietària del conjunt, es fan amb el control absolut de la fàbrica de la Gleva, que a partir d'aquest instant passa a denominar-se Indústries Riva. Des de llavors i fins al segle XXI can Riva ha esdevingut quelcom més que una fàbrica i és precisament entorn aquesta qüestió on volem aprofundir.

Sovint se'ns fa difícil definir can Riva com una fàbrica, ja que el conjunt engloba molts més elements a banda dels estrictament productius. Tanmateix, també és cert que resulta estrany citar-la com una colònia, ja que observem algunes mancances que l'allunyen d'aquesta opció. A banda de les construccions primitives, que com hem vist incloïen unes naus

La relació entre el poble i la fàbrica queda palesa en aquesta imatge, presa durant la dècada dels seixanta i que mostra una festa celebrada als jardins de Sant Hipòlit. Aquests foren promoguts per Indústries Riva a mitjan segle xx. Font: Fons personal Joan Colomer.

productives acompanyades d'uns pocs habitatges i certes dependències que encabien les tasques complementàries com podien ser la ferreteria o fusteria, van anar apareixent altres elements que incrementaven els serveis i ampliaven la seva repercussió envers l'entorn més immediat.

Acabada la Guerra Civil, i ja amb Victoriano Oliveras de la Riva al capdavant de l'empresa, van proliferar aquest tipus d'actuacions, consolidades amb el pas del temps i que perduren en la memòria de molts voltreganesos. D'entre aquestes destaquem la construcció d'un economat laboral, que pocs anys després es va ampliar convertint-se en un dels edificis més carismàtics de can Riva. També es van aixecar noves vivendes per als treballadors, aquesta vegada fora del recinte fabril i a peu de la carretera que

comunica Vic amb Ripoll. Aquestes cases, popularment conegudes com les *càbiles*, van donar allotjament a una vintena de famílies obreres. Durant la dècada dels cinquanta es va dissenyar una zona esportiva localitzada al centre de Sant Hipòlit de Voltregà. Paral·lelament i servint-se d'aquestes instal·lacions es va fundar el Club Patí Voltregà. L'hoquei patins va quallar moltíssim al voltreganès i des de llavors s'ha convertit en un dels bressols d'aquest esport a Catalunya. Com a col·fó d'aquestes iniciatives cal ressaltar un dispensari mèdic situat a l'interior del cos fabril, així com una llar d'infants que des de principis dels anys setanta procurà pels infants dels treballadors.

Amb tot, signifiquem l'absència de dos elements bàsics que semblen respondre a una casuística comuna. Tal i com hem insi-

nuat, el recinte de can Riva no resta aïllat, solitari i ubicat plenament en el rural, sinó que a pocs metres presenta municipis d'una significació considerable. La proximitat del santuari de la Gleva, o de l'escola dels hermanos de Sant Hipòlit, fan del tot innecessària una actuació per part de l'empresa que se superposi a l'existent. En conseqüència s'estableix una simbiosi entre el poble i la fàbrica sustentada per grans dosis de complementarietat i un diàleg que s'entreu tan difícil com necessari. Com a resultat obtenim una colònia esbiaixada, que ha dispersat molts dels seus elements, però que a la vegada es perfila com quelcom més que una simple fàbrica de riu.